

มาตรการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในเรือนจำกลาง จังหวัดเชียงราย¹

Drugs and Narcotics Counter-Measure of Chiang Rai Central Penitentiary.

พิทักษ์ ศศิสุวรรณ²

สำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

80 หมู่ 9 ถนนพหลโยธิน ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย 57100

เมลล์ติดต่อ : pitak.sas@crru.ac.th

Pitak Sasisuwan

School of Law, Chiangrai Rajabhat University

80 moo. 9 Paholyothin Rd., Muang District Chiang Rai Province 57100

Email : niticrru@gmail.com

บทคัดย่อ

กระบวนการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ถือเป็นภารกิจหลักของประเทศที่จะต้องเร่งรัดดำเนินการเพื่อให้ปริมาณการกระทำผิดลดลง และเยียวยาความเสียหายแก่ผู้ติดยาเสพติด โดยจากแต่เดิมที่มุ่งเน้นการปราบปรามโดยรุนแรง และยังไม่มีการวางยุทธศาสตร์ที่ชัดเจน กลายเป็นการต่อสู้กับปัญหายาเสพติดแบบบูรณาการโดยมีรัฐบาลเป็นแกนนำในการดำเนินการ และตลอดจนปลูกจิตสำนึกอันดีงามของจำเลย หรือผู้เสพยาเสพติด ที่มีต่อตนเอง และ ต่อสังคม และยังเป็นการให้โอกาสจำเลยกลับคืนสู่สังคม และอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขอีกครั้ง เป็นการแก้ปัญหารอบด้านอย่างถาวร กระบวนการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดที่ได้ดำเนินการอย่างเป็นระบบโดยการทำงานที่สอดรับประสานกันทุกภาคส่วนตั้งแต่ฝ่ายตำรวจ พนักงานอัยการ ศาล เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ และเจ้าหน้าที่คุมประพฤติ จนได้ผลสำเร็จเป็นที่น่าพอใจเมื่อเทียบกับการวางแผนจัดอัตรากำลัง และงบประมาณ ในบทความนี้ได้นำข้อมูลบางส่วนจากงานวิจัยเรื่องมาตรการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในกระบวนการยุติธรรม

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์

² อาจารย์ประจำสำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

ทางอาญาพื้นที่อำเภอเมืองจังหวัดเชียงราย.2559ซึ่งผู้เขียนได้เคยศึกษาไว้มาวิพากษ์ถึงลักษณะของอาชญากรรม การลงโทษ และหลักปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำกลางจังหวัดเชียงรายเพื่อเป็นแนวทางให้กับผู้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับมาตรการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในเรือนจำอื่นในประเทศไทยต่อไป

คำสำคัญ: กระบวนการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

Abstract

Drugs and Narcotics counter-measure was the significant agenda of the country, in order to reduce the wrongdoers and cure the addicted victims. In the past, the measure was aggressively executed with no distinct strategy available. In present, the plan was integrated with government as a center in proceeding. As well as raising social responsibility awareness of the offender or drug addicts, also, to cure and give back the addicts to the society to live in harmony with others again. This was the sustainable solution to fight the drug crime. The narcotic and drug counter-measure which were systematically carrying out in co-ordination manner with every sector such as police, judge, prosecutor, warden, correction officer. The result was desirable compare to the force management and budget. This article referenced some information from the research “the narcotic and drug counter-measure in criminal justice of muang district, Chiang Rai province 2016 which author used to studied in the past to criticise the characteristic of crime and punishment including the way inmates were treated in the central penitentiary to be the guideline of those interest in studying the drugs counter-measure in prison of the other part of the country later on.

keywords: Drugs and Narcotics counter-measure.

1. บทนำ

ยาเสพติดเป็นปัญหาหนึ่งที่สำคัญสำหรับพื้นที่ภาคเหนือโดยเฉพาะจังหวัดเชียงราย ซึ่งถือเป็นทางผ่านอันดับแรกในการนำเข้ามาซึ่งยาเสพติด เนื่องจากสภาพภูมิศาสตร์ที่เป็นป่าเขาติดกับชายแดน ทำให้ยากแก่การป้องกัน และปราบปราม ซึ่งแม้ในทางสถิติจะมีการจับกุมผู้ค้าซึ่งลักลอบขนยาเสพติดข้ามแดนได้อยู่เสมอก็ตาม ก็มิได้ทำให้ปัญหายาเสพติดลดน้อยลงแต่อย่างใด การดำเนินคดีอาญามีผลต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน ดังนั้นจึงมีการจำกัดการใช้อำนาจอยู่มากในวิธีพิจารณาความอาญา เพื่อเป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ และหลักสิทธิมนุษยชน โดยการดำเนินคดีอาญาจำต้องกระทำโดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มากกว่าสิ่งอื่นใด เจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรมต้องเข้ามามีบทบาทอย่างยิ่ง แนวทางการปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมายจะเป็นเครื่องมือที่จะประกันความสำเร็จในการปราบปรามผู้กระทำผิดอย่างมีประสิทธิภาพ การนำตัวผู้กระทำผิดเข้าสู่กระบวนการลงโทษ โดยเฉพาะการเข้าสู่เรือนจำจึงเป็นเรื่องสำคัญในประเด็นที่ว่าเมื่อมีผู้กระทำผิดจำนวนมากเข้าไปอยู่ร่วมปะปนกันในเรือนจำ การบริหารจัดการภารกิจของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์จะเป็นเช่นไร เพื่อให้ถูกต้องตามหลักกฎหมาย และคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขัง อีกทั้งเพื่อวิวัฒน์พลเมืองให้กลับคืนดีสู่สังคมเมื่อพ้นโทษ

.2 ความหมายของอาชญากรรม (Definition of Crime)

อาชญากรรม(Crime) มีความหมายหลายอย่าง ดังจะนำคำจำกัดความมาเสนอให้พิจารณาดังต่อไปนี้³

ประการแรก ความหมายในแง่ของกฎหมายบอกให้ทราบว่าอาชญากรรมคือ การกระทำหรือการงดเว้นการกระทำที่มีโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้

ประการที่สอง ความหมายในแง่รัฐศาสตร์ เรื่องนี้ Quinney ได้ให้ทัศนะไว้ว่าอาชญากรรมคือ คำจำกัดความเกี่ยวกับความประพฤติซึ่งบัญญัติขึ้นโดยผู้มีอำนาจในสังคมที่ดำรงอยู่แบบการเมือง

³ อรรถนพ ชูบำรุง และ ดร.อุนิษา เลิศโตมรสกุล . อาชญากรรมและอาชญาวិทยา . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์

ประการที่สาม ความหมายในแง่สังคมวิทยาในประเด็นนี้ ปาร์มีลี(Parmelee)ได้ให้ทัศนะไว้ว่า อาชญากรรม คือพฤติกรรมที่เป็นปฏิปักษ์ต่อสังคมและอยู่ในวิสัยที่จะต้องปราบปรามทั้งนี้เพื่อจะรักษาสังคมให้ดำรงอยู่ต่อไปได้

ประการที่สี่ความหมายในแง่จิตเวชศาสตร์ และจิตวิทยาในประเด็นนี้ คินเบิร์ก (Kinberg)ได้กล่าวไว้ว่า อาชญากรรม คือ การปรับตัวที่ไม่ถูกต้อง ก่อให้เกิดความยุ่งยากแก่บุคคลที่จะทำตนให้สอดคล้องกับภาวะแวดล้อม

ประการที่ห้า ความหมายในแง่ของศาสนา ในเรื่องนี้ท่านพุทธทาสภิกขุกล่าวไว้ว่า อาชญากรรม คือ ความผิดทุกอย่างที่สมควรจะได้รับโทษเนื่องจากทำผิดต่อสังคม

ความหมายของการควบคุมอาชญากรรม⁴

การควบคุมอาชญากรรม(Crime Control) หมายถึงการกระทำกิจต่างๆ ที่เกี่ยวกับการเสาะหาข้อเท็จจริงของการเกิดอาชญากรรม การจับกุมผู้กระทำความผิด การฟ้องคดี การพิจารณาคดี การพิพากษาคดี หรือการตัดสินโทษ ตลอดจนทั้งการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดหรืออาชญากรหลังจากการพิพากษาของศาล เป็นการกระทำของสังคมเมื่ออาชญากรรมได้เกิดขึ้นแล้ว

ถ้าจะตั้งคำถามว่าระบบงานยุติธรรมตั้งขึ้นเพื่อจุดมุ่งหมายอะไร คำถามนี้อาจจะตอบได้ว่า ระบบงานยุติธรรมตั้งขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายดังนี้คือ⁵

1. ลงโทษผู้กระทำความผิด กฎหมายอาญาได้กำหนดไว้ชัดเจนว่าความผิดชนิดใดควรจะได้รับโทษอย่างไร และศาลคือผู้พิจารณา ตัดสินลงโทษผู้กระทำความผิด
2. นำผู้กระทำความผิดที่เป็นอันตรายออกไปจากชุมชน ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้ประชาชนเกิดความกลัว รู้สึกไม่ปลอดภัย เป็นอุปสรรคต่อการทำมาหากิน การพัฒนาตนเอง และการพัฒนาชุมชน
3. ป้องกันการประกอบอาชญากรรม คือป้องกันการเอาเยี่ยงอย่างและป้องกันการกระทำผิดซ้ำ การป้องกันจะประสบผลสำเร็จขึ้นอยู่กับการลงโทษอย่างเด็ดขาด แน่นนอนไม่ชักช้า
4. การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดให้เป็นคนดี ภารกิจหนักในเรื่องนี้อยู่ที่องค์การราชทัณฑ์ แต่ในการทำหน้าที่ขององค์การนี้ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากองค์กรอื่นๆและจากประชาชนโดยทั่วไปด้วย

⁴อรรถนพ ชูบำรุง และ ดร.อุนิษา เลิศโตมรสกุล,อ้างแล้ว . หน้า 261

⁵อรรถนพ ชูบำรุง และ ดร.อุนิษา เลิศโตมรสกุล,อ้างแล้ว . หน้า 262 - 263

เมื่อคดีอาญาถูกขับเคลื่อนด้วยกลไกขั้นตอนต่างๆ นับตั้งแต่ ขั้น สืบสวน สอบสวน ขั้น พนักงานอัยการ จนมาถึงชั้นศาล เกิดคำถามในเชิงบริหารจัดการคดีที่สำคัญขึ้นกล่าวคือ จำเป็นหรือไม่ที่คดีอาญาทุกคดี ต้องลงเอยสุดท้ายด้วยการพิพากษาลงโทษจำเลยตามโทษที่ระบุในตัวบทกฎหมาย ปริมาณคดีที่มากมายเมื่อเทียบกับจำนวนผู้พิพากษาที่มีจำนวนจำกัดจะจัดการนัดคดีเช่นไร คดีอาญาบางประเภทเช่นความผิดที่ยอมความได้ จะทำประการใดให้คู่ความได้รับความยุติธรรม และสามารถยุติคดีได้โดยความพอใจของทั้งสองฝ่าย และนอกจากการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษแล้ว ศาลควรให้ความรู้และปลุกจิตสำนึกของจำเลยอย่างไร และสามารถเยียวยาสังคมได้อย่างไร

เป้าหมายของการลงโทษ⁶

เป้าหมายของการลงโทษ(Goals of Punishment)นี้บางทีก็เรียกกันว่าปรัชญาในการลงโทษ บางทีก็เรียกกันว่าทฤษฎีในการลงโทษ จะเรียกอย่างไรก็ยอมไม่ได้ แต่เป็นเรื่องของความพยายามของระบบงานยุติธรรมที่จะทำให้เกิดผลสำเร็จ เรื่องของการลงโทษจึงเป็นเรื่องของการกระทำให้เกิดผลสำเร็จ เรื่องของการลงโทษจึงเป็นเรื่องของการกระทำให้เกิดความสำเร็จซึ่งถือเป็นความสำคัญมากกว่าอย่างอื่น

เป้าหมายของการลงโทษมีอยู่ทั้งสิ้น 6 ประการคือ

1. การลงโทษเพื่อการแก้แค้น(Retribution)การลงโทษในข้อนี้ก็เพื่อตอบสนองการกระทำที่ทำความเดือดร้อนให้แก่สังคม อาชญากรรมเป็นสิ่งที่ทำความไม่ปลอดภัยให้เกิดขึ้น จึงต้องมีการลงโทษอย่างสามสมต่อผู้กระทำความผิดพลาด
2. การลงโทษเพื่อยับยั้งการประกอบอาชญากรรม(Deterrence)เป้าหมายของการลงโทษข้อนี้ก็เพื่อยับยั้งมิให้มีการกระทำความผิด และการยับยั้งมีอยู่ 2 ลักษณะคือ ยับยั้งแบบทั่วไป (General Deterrence)คือยับยั้งมิให้ประชาชนทั่วไปกระทำความผิด และยับยั้งแบบเฉพาะ (Specific Deterrence)เป็นการยับยั้งผู้ที่เคยกระทำความผิดมิให้กระทำความผิดอีกการลงโทษที่จะยับยั้งการกระทำความผิดได้ก็คือ การลงโทษที่แน่นอนและรวดเร็ว
3. การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด(Rehabilitation)เป้าหมายของการลงโทษข้อนี้ก็คือ การเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดเป็นการลงโทษอย่างมีมนุษยธรรมและส่งเสริมความเข้าใจตนเองมากกว่าการลงโทษแบบการแก้แค้น อย่างไรก็ตาม การลงโทษตาม

⁶ อรรถณพ ชูบำรุง และ ดร.อุนิษา เลิศโตมรสกุล.อ้างแล้ว . หน้า 264 - 265

เป้าหมายนี้ต้องอาศัยโครงการที่เหมาะสมในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด เพราะโครงการที่เหมาะสมจะส่งเสริมความคิดในทางบวกของผู้กระทำความผิด มีทัศนคติที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น

4. การลงโทษเพื่อขจัดความสามารถในการกระทำความผิด(Incapacitation)เป้าหมายของการลงโทษประการนี้เพื่อจำกัดการกระทำความผิดของอาชญากร เมื่ออาชญากรมาอยู่ในที่คุมขังย่อมไม่สามารถที่จะกระทำความผิดต่อไปได้ แต่การขจัดความสามารถในการกระทำความผิดที่ได้ผลมากที่สุดก็คือ การประหารชีวิต ถือเป็น การลงโทษที่ร้ายแรงที่สุดส่วนการจำคุกมีความร้ายแรงรองลงจากการลงโทษประหารชีวิต การจำคุกสามารถลดปัญหาอาชญากรรมลงไปได้เป็นอันมาก เพราะใครก็กลัวการถูกลงโทษจำคุก

5. การลงโทษเพื่อความยุติธรรมตามความผิด(Just Deserts)เป้าหมายข้อนี้ถือว่าผู้กระทำความผิดได้กระทำความเสียหายให้แก่สังคม จึงสมควรที่จะได้รับโทษตามสัดส่วนแห่งความเสียหายที่เกิดขึ้น คือถ้าทำความเสียหายมากก็สมควรจะได้รับโทษหนัก ถ้าทำความเสียหายน้อยก็ควรจะได้รับโทษสถานเบา โทษกับความเสียหายจะต้องไปด้วยกัน ความยุติธรรมของการลงโทษอยู่ที่การพิจารณาอย่างรอบคอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นหากพิจารณาเป็นอย่างอื่น ความยุติธรรมก็จะไม่เกิด

6. การลงโทษเพื่อความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์(Restorative Justice)เป้าหมายของการลงโทษข้อนี้ มีแนวความคิดมาจากเรื่อง การชดใช้ความเสียหายที่เกิดขึ้น หากผู้กระทำความผิดสามารถชดใช้ค่าเสียหายได้ก็จะสามารถทำให้บรรยากาศในชุมชนกลับดีดังเดิม การลงโทษตามเป้าหมายนี้เน้นเรื่องการแก้ไขฟื้นฟูเกี่ยวข้องกับสามฝ่ายคือ อาชญากรเหยื่ออาชญากรรม และชุมชนที่เกิดอาชญากรรม ให้กลับคืนสู่สภาพเดิม คือสภาพก่อนเกิดอาชญากรรม ความสมานฉันท์ จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อฝ่ายที่เกี่ยวข้องหันหน้าเข้าหากัน และตกลงร่วมกันว่าจะให้อาชญากรชดใช้ค่าเสียหายอย่างไร ทั้งนี้ต้องมีคนกลางคอยไกล่เกลี่ยจะประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย

เนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมีบทบัญญัติให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในกระบวนการยุติธรรม แต่ด้วยปริมาณคดีที่มหาศาลเมื่อเทียบกับอัตรากำลังผู้พิพากษา ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น สำนักงานศาลยุติธรรม โดยประธานศาลฎีกาจึงได้วางนโยบายการบริหารจัดการคดีเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงความยุติธรรมได้อย่าง ถูกต้อง รวดเร็ว และเที่ยงธรรม จึงมีการสนับสนุนให้มีการใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกโดยการสมานฉันท์มากขึ้น

ดังได้กล่าวแล้วว่าอาชญากรรมคือการเบียดเบียนผู้อื่น ฉะนั้นการเบียดเบียนหากมองตามหลักสากลแล้วก็สามารถถอดความได้ว่าเป็นการที่มนุษย์ตั้งแต่สองคนขึ้นไปเข้ามาพบปะกันในเชิงขัดแย้ง ความขัดแย้งดังกล่าวถือว่าเป็นที่มาของการตรากฎหมายเพื่อควบคุมอาชญากรรมในสังคม ดังนั้นจึงจำเป็นต้องศึกษาในเบื้องต้นก่อนว่าความขัดแย้งจำแนกได้กี่ประเภท และสิ่งใดบ้างถือเป็นความขัดแย้งในสังคมมนุษย์

3. การแก้ไขปัญหายาเสพติดระดับชาติ⁷

รัฐบาลได้กำหนดมาตรการในการแก้ไขปัญหายาเสพติดซึ่งเป็นปัญหาสำคัญของประเทศ และกำหนดแนวทางการป้องกันทั้งในสถานศึกษา สถานประกอบการ กลุ่มผู้ใช้แรงงานและประชาชนทั่วไป ดังนี้

การป้องกันปัญหายาเสพติด

1. รณรงค์ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา โดยดำเนินการดังนี้

(1) สร้างภูมิคุ้มกันในระดับประถมศึกษา ในโรงเรียนที่มีการจัดการเรียนการสอนทุกแห่งสังกัดภาครัฐและเอกชน จำนวน 32,000 แห่ง โดยการเสริมสร้างความรู้ ทักษะชีวิตและใช้กิจกรรมที่สร้างภูมิคุ้มกันระยะยาว ได้แก่ ค่ายศาสนธรรม การพัฒนาหลักสูตรการสอน โดยเฉพาะการเสริมสร้างทักษะชีวิตเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันในระดับประถมศึกษาแต่ละชั้นปี

(2) ส่งเสริมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดให้กับโรงเรียนและสถานศึกษาเป้าหมายทุกแห่งทั่วประเทศ จำนวน 11,800 แห่ง ที่เป็นสถานศึกษาขยายโอกาสมัธยมศึกษา อาชีวศึกษา และอุดมศึกษาสังกัดภาครัฐและเอกชน

(3) จัดการประชุมคณะทำงานจัดทำกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อจัดทำหลักสูตรการสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดเยาวชนก่อนวัยเสี่ยงในสถานศึกษา

(4) จัดทำโครงการรณรงค์ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาและสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งทั่วประเทศโดยดำเนินการดังนี้

(4.1) จัดทำแผนสนับสนุนการขับเคลื่อนงานด้วยการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถาบันอุดมศึกษา โดยมีแผนการดำเนินการให้การสนับสนุนเครือข่ายเพื่อการพัฒนาอุดมศึกษา

⁷ รายงานผลการดำเนินงานของรัฐบาล พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา (นายกรัฐมนตรี) ครบรอบ 1 ปี (12 กันยายน 2557-12 กันยายน 2558) หน้า:37

9 เครือข่ายและจัดการประชุมสัมมนาโครงการารณรงค์ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถาบันอุดมศึกษา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2558 เพื่อชี้แจงนโยบายและบูรณาการจัดทำแผนงานโครงการระหว่างสถาบันแม่ข่าย 9 เครือข่าย

(4.2) จัดทำแผนบูรณาการด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดโดยให้การสนับสนุนงบประมาณจัดตั้งกองลูกเสือต้านยาเสพติดในโรงเรียนสาธิตของมหาวิทยาลัยในพื้นที่กรุงเทพมหานคร โรงเรียนละ 10,000 บาท จากงบประมาณสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

(4.3) สนับสนุนเครือข่ายเพื่อการพัฒนาอุดมศึกษา 9 เครือข่าย จัดทำโครงการรณรงค์ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 140 โครงการ

(5) จัดโครงการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2558 หลักสูตร “พนักงานเจ้าหน้าที่ส่งเสริมความประพฤตินักเรียนและนักศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ” เป้าหมายผู้เข้าร่วมการอบรม จำนวน 500 คนโดยดำเนินการอบรม จำนวน 5 รุ่น ได้แก่ กลุ่มภาคกลางตอนบน กลุ่มภาคกลางตอนล่างและตะวันตก กลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มเหนือ และกลุ่มภาคใต้ พร้อมทั้งแต่งตั้งผู้ผ่านการอบรมเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ส่งเสริมความประพฤตินักเรียนและนักศึกษา (พสน.)

(6) ดำเนินโครงการ “TO BE NUMBER ONE ” ในสถานศึกษาสร้างสถานศึกษาต้นแบบดำเนินงานห้องเรียนสีขาว และนำสู่ “สถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุข” ภายใต้มาตรการ 5 ด้าน ดังนี้ (1) ด้านการป้องกัน (2) ด้านการค้นคว้า (3) ด้านการบำบัดรักษา (4) ด้านการเฝ้าระวัง และ(5) ด้านการบริหารการจัดการ และกลยุทธ์ “4 ต้อง 2 ไม่” คือ ต้องมียุทธศาสตร์ต้องมีแผนงาน ต้องมีระบบข้อมูล ต้องมีเครือข่าย ไม่ปกปิดและไม่ไล่ออก

(7) จัดโครงการ “การปฏิรูปการศึกษากับการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติด” หรือนักเรียนและผู้ปกครอง” เริ่มในภาคเรียนที่ 1/2558 เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้แก่แก่นักเรียน โดยมีโรงเรียนนำร่อง 40 แห่งทั่วประเทศ

(8) จัดโครงการ “Thai Youth Initiative against Drugs” ครั้งที่ 4 ประจำปี 2558 เพื่อเปิดโอกาสให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ในเรื่องของยาเสพติดและขับเคลื่อนกิจกรรม โครงการที่เป็นประโยชน์ในการป้องกันเฝ้าระวังและแก้ไขปัญหายาเสพติด ดังนี้

4. มาตรการทั่วไปในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในเรือนจำกลางจังหวัด เชียงราย

เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ คือ ผู้มีหน้าที่ในการบังคับคดีอาญาให้เป็นไปตามคำพิพากษา หรือคำสั่งศาลจังหวัดเชียงราย เพื่อควบคุม กักขัง หรือจำคุก ผู้ต้องโทษตามคำพิพากษา เมื่อผู้ต้องขังถูกส่งตัวมายังเรือนจำกลางเชียงรายจะต้องมีกระบวนการที่สำคัญในการเข้ามาจัดการความเป็นอยู่ ความคิด ทักษะคติ ความรู้ และวิชาชีพแก่ผู้ต้องขัง อัตรากำลังของฝ่ายควบคุมผู้ต้องขังนี้มีจำนวนประมาณ 63 คน

ลักษณะงานของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ ซึ่งทำหน้าที่ “ผู้คุม” มีหลายประการดังนี้

1. ควบคุมระเบียบวินัยผู้ต้องขัง ให้อยู่ร่วมกันโดยปกติสุข ไม่มีการทะเลาะเบาะแว้ง ไม่ให้กระด้างกระเดื่อง และห้ามการหลบหนี หรือแอบติดต่อกับโลกภายนอกโดยมิได้รับอนุญาต
2. ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เป็นการควบคุมวินัยด้านยาเสพติดไม่ให้มีการเสพหรือค้าเป็นการยับยั้งการแพร่ระบาดในเรือนจำโดยห้ามยาเสพติดทุกประเภท ห้ามมี หรือใช้โทรศัพท์มือถือ

ลักษณะงานแบ่งเป็นช่วงเวลาในแต่ละวัน ภายในเรือนจำกลางเชียงราย จังหวัดเชียงราย

07.00 น. ผสานกำลังตรวจตราทั่วไป

08.30 น. เจ้าหน้าที่แยกย้ายไปทำงานเอกสารต่างๆ

09.00 น. ร่วมกันกับสถานพยาบาลภายในเพื่อตรวจปัสสาวะผู้ต้องขังหาสารเสพติด เฉพาะผู้ต้องขังที่ไปศาลและกลับมาต้องถูกควบคุมตัวเป็นพิเศษไว้ 7 วัน ต้องทำการตรวจทุกวัน จนครบ 7 วัน (วัตถุประสงค์ คือ สกัดสารเสพติดจากภายนอกโดยสมบูรณ์แบบ)

10.00 น. ปลอ่ยตัวผู้ต้องขัง/ผู้ต้องกักขัง/ผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์ประจำวัน(ผู้พ้นโทษ) เป็นอิสระ

11.00 น. แยกตรวจแต่ละแดน เพื่อตรวจความเรียบร้อยด้าน

- วินัย
- ความสะอาด
- ยาเสพติด
- อาคาร สถานที่ (มิให้ชำรุด บุกสลายเป็นช่องให้หลบหนี)

12.00 น. พักระบบประทานอาหารกลางวัน

13.00 น. ไปร่วมงานโครงการต่างๆของ แต่ละฝ่าย (กิจกรรมในแต่ละแดน)

15.00 น. จัดเอกสารทั่วไป (เอกสาร หรืองานค้าง)

16.30 น. เลิกงาน

“แดน” คือเขตแบ่งแยกเพื่อปกครอง และจำกัดอิสรภาพของผู้ต้องขังเพื่อประโยชน์ในการปกครอง และเพื่ออำนวยความสะดวกจัดการมิให้ยาเสพติดแพร่ระบาดในเรือนจำ มีการแบ่งแยกดังนี้

1. เขตควบคุมพิเศษ (แดนนี้ภายใน 3 เดือนประเมิน 1 ครั้งเพื่อดูความประพฤติเพื่อย้ายแดนไปยังแดนอื่นที่เหมาะสม)(นักโทษคดีหนัก หรือปฏิบัติการณ์ พยายามหลบหนี,ต่อต้านการปกครอง,ยาเสพติด) (แดนนี้มีขังเดี่ยว 10 ห้อง)

2. ผู้ต้องขังคดีเด็ดขาด (คดีที่ศาลพิพากษาถึงที่สุดแล้ว)(แดนนี้มีขังเดี่ยว 10 ห้อง)

3. ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี (ต้องเดินทางไปศาลบ่อยครั้ง)(แดนนี้มีขังเดี่ยว 10 ห้อง)

4. ผู้ต้องขังหญิง

5. แดนแรกจับ (เพื่งปรับตัวศึกษากฎเกณฑ์ ในการอยู่ร่วมกันเป็นเวลา 1 เดือน) พิจารณาจำแนกเพื่อย้ายแดน เดือนละ 1 ครั้งทุกวัน ที่ 25 ของเดือน

6. แดนสถานพยาบาล (สำหรับผู้ต้องขังป่วย)

7. แดนการศึกษา (โดยปกติจะไม่มีผู้ต้องขังอาศัย แต่เข้าเรียนเช้า ไป - เย็น กลับ) อาจมีกิจกรรมอื่นเสริม เช่น

- กีฬา

- นันทนาการ

8. แดนฝึกวิชาชีพ (แดนนี้จะเน้นฝึกวิชาชีพต่างๆ ช่างเชื่อม ช่างไม้ ช่างจักรสาน) มีลักษณะเข้าไป - เย็นกลับ

9. แดนเยี่ยมญาติ (ไม่มีคนอยู่ประจำ)

10. แดนสุททกรรม (แดนประกอบอาหาร ไม่มีผู้ต้องขังนอน แต่ต้องขังไปเช้า -เย็น กลับเพื่อประกอบอาหารเลี้ยงผู้ต้องขังทั้งเรือนจำ ทั้ง 9 แดน)

มาตรการควบคุมผู้ต้องขังโดยชั้นของนักโทษ

มาตรการที่ได้ผลเป็นอย่างดีในการควบคุมพฤติกรรมของเรือนจำกลางเชียงราย จนทำให้เรือนจำกลางเชียงรายได้ชื่อว่าเป็นเรือนจำสีขาว ปลอดภัยยาเสพติดคือใช้มาตรการชั้นของนักโทษเข้ามารักษาระเบียบวินัย

ชั้นของผู้ต้องขัง หรือชั้นของนักโทษมีดังนี้

1. ชั้นเยี่ยม---ได้ประโยชน์คือได้วันลดโทษเดือนละ 5 วัน
2. ชั้นดีมาก---ได้ประโยชน์คือได้วันลดโทษเดือนละ 4 วัน
3. ชั้นดี---ได้ประโยชน์คือได้วันลดโทษเดือนละ 3 วัน
4. ชั้นกลาง (ผู้ต้องขังใหม่)
5. ชั้นเลว
6. ชั้นเลวมาก

มีหลักเกณฑ์ที่สำคัญคือการไต่ชั้น 1 - 5 แต่ละชั้นใช้เวลา 6 เดือน ชั้น 6 ขึ้น ถึงชั้น 5 ใช้เวลา 1 ปี โดยผู้ต้องขังเข้าใหม่ให้อยู่ชั้นกลาง แต่หากเคยต้องโทษมาแล้ว และกระทำความผิดซ้ำภายใน 5 ปี และไม่มีความผิดประมาท จะต้องถูกลดโทษ ให้อยู่ชั้นเลว กรณีก่อเหตุร้าย หรือคดียาเสพติดในเรือนจำหากจับได้ จะต้องถูกลดชั้น จากชั้นใดก็ตาม ต้องถูกลดลงสู่ชั้น 6 เลวมากทันที

5. รูปแบบการปราบปรามยาเสพติดในเรือนจำกลางเชียงรายได้ผลดี คือ⁸

1. ต้องวางสายบางภายในแต่ละคน
 - ผู้คุมในคุก
 - ผู้ต้องขังบางคนที่มีสมัครใจ
 2. สุ่มตรวจค้น หรือตรวจค้นตามสายโดยสายที่วางจะวาง ควรวางให้กระจายหลายสายเพื่อความแม่นยำของข้อมูล
 3. การสอบสวนหาข่าว โดยเรียกสอบถามกลุ่มเสี่ยงเพื่อหาพินิจ
 4. การตรวจปัสสาวะแบบสุ่มเป็นกลุ่ม ไม่เจาะจงเฉพาะรายเพื่อความปลอดภัยของสายข่าว
 5. ใช้เทคโนโลยี (กล้องวงจรปิด) ช่วยในการตรวจตราปกครอง
- มาตรการลดความเสี่ยงการนำยาเสพติดจากภายนอกเข้ามาในเรือนจำ
1. ผิดฟ้องฝากขัง ต้องควบคุมเป็นพิเศษและมีการตรวจสอบสารเสพติด
 2. งดพัสดุดูดของฝาก

⁸ วิจัยเรื่องมาตรการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาพื้นที่อำเภอเมืองจังหวัดเชียงราย 2559. หน้า 83-84

3. ให้ผู้ต้องขัง กองนอก (เรือนจำชั่วคราว) แยกนอนเนื่องจากเป็นผู้ต้องขังใกล้พ้นโทษแล้ว ให้อยู่เรือนจำชั่วคราว มิให้เข้ามาปะปนผู้อื่นอีก คือไม่ให้เข้าเรือนจำกลางอีกต่อไป

ประเด็นสำคัญในการปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับผู้ต้องโทษจำนวนมากก็คือความเสี่ยงในการทำงานกล่าวคือด้านความปลอดภัยของผู้คุม ซึ่งปัจจุบันมีผู้ต้องขังต่อจำนวนผู้คุมอยู่จำนวนมาก คือ 1 ต่อ 30 คน นอกจากนี้ยังมีปัญหาเกี่ยวกับความมั่นคงในการทำงานเช่นถูกกลั่นแกล้ง ร้องเรียนโดยผู้ต้องขังโดยไม่มีเหตุผลเป็นต้น อีกทั้งการอยู่ภายในที่แคบ ล้อมด้วยกำแพงเป็นเวลานานก่อให้เกิดปัญหาครอบครัว ไม่สามารถออกจากแดนไปทีอื่นได้ ทำให้เวลาส่วนตัวในชีวิตลดลงความเครียดสะสม

นอกจากนี้รูปแบบการฟื้นฟูผู้เสพยาเสพติดที่ได้ผลของพื้นที่อำเภอเมืองจังหวัดเชียงราย คือ การติดตามผู้เข้ารับการบำบัดอย่างใกล้ชิด โดยให้ความสำคัญกับตารางการฟื้นฟู รูปแบบกิจกรรม และการมีส่วนร่วมของครอบครัว และชุมชนในการให้ความร่วมมือร่วมใจในการให้กำลังใจ และเปิดโอกาสให้ผู้รับการบำบัด สามารถออกไปใช้ชีวิตได้ตามปกติเพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำ ตามหลักการทำงาน “คืนคนดีให้กับสังคม”

6. สรุป

ตามทฤษฎีแล้ว “ยาเสพติด” เป็นที่มาของการเสียสมดุลทางสังคม กล่าวคือทำให้สังคมเสียการควบคุม ทั้งระบบการปกครอง กฎหมาย ศาสนา เศรษฐกิจ เป็นต้น ทุกรัฐในโลกจึงร่วมกันต่อต้านยาเสพติด โดยมุ่งใช้กฎหมายเข้ามาปราบปรามอย่างเข้มงวด เข้มงวดทั้งกำหนดอัตราโทษไว้อย่างสูง เช่นในประเทศไทย อัตราโทษสูงสุดของการข่มขืนเกี่ยวกับการค้ายาเสพติดคือการประหารชีวิต

ประเทศไทยจึงถือได้ว่าเป็นรัฐที่มีนโยบายจริงจังในการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติดทั้งทางนโยบาย และการปฏิบัติ โดยพื้นที่ ที่ถือว่าเป็นแหล่งนำเข้า และระบาดหนักของขบวนการค้ายาเสพติดคือภาคเหนือของประเทศไทย โดยเฉพาะจังหวัดเชียงรายซึ่งเป็นภูมิประเทศสำคัญซึ่งในงานวิจัยนี้ได้เล็งเห็นว่าอำเภอเมืองเชียงรายคือทางผ่านสำคัญในการขนย้าย ลำเลียงยาเสพติด จากภาคเหนือ สู่อีกภาคอื่นๆ

รูปแบบการป้องกันและปราบปรามจึงต้องมีลักษณะยืดหยุ่นไปตามสถานการณ์ เนื่องด้วยความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ภาษา ความยากง่ายในการเข้าถึงพื้นที่ ข้อยกจำกัดด้าน

งบประมาณ เครื่องมือ กำลังพล ดังนั้นการบูรณาการงานร่วมกันระหว่างหลายหน่วยงานจึงเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น

กรณีเรือนจำกลางเชียงรายก็เช่นกัน ได้มีความพยายามบริหารจัดการผู้ต้องขังภายใต้ข้อจำกัดต่างๆดังที่กล่าวไว้แล้ว โดยอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมาย และหลักประกันแห่งสิทธิของผู้ต้องขัง สามารถสรุปได้ว่าเป็นมาตรการที่สามารถรับมือกับสถานการณ์แพร่ระบาดของยาเสพติดในเรือนจำกลางเชียงรายได้เป็นอย่างดี การแยกประเภทผู้ต้องขัง เข้มงวดแดน สุ่มตรวจ สม่่าเสมอ การวางสายข่าวในเชิงลึก ตลอดจนระบบการให้รางวัลและลงโทษที่เด็ดขาดชัดเจน ประการสำคัญที่สุดมิใช่ทำให้ยาเสพติดหมดไปจากเรือนจำเท่านั้น แต่ยังเป็นสร้างความเข้มแข็งทางใจ สร้างภูมิคุ้มกันให้กับผู้ต้องขังให้สามารถกลับสู่สังคมเมื่อพ้นโทษได้อย่างปกติสุข

บรรณานุกรม

พิทักษ์ ศศิสุวรรณ ,มาตรการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในกระบวนการยุติธรรม

ทางอาญาพื้นที่อำเภอเมืองจังหวัดเชียงราย. 2559

รายงานผลการดำเนินงานของรัฐบาล พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา (นายกรัฐมนตรี)

ครบรอบ 1 ปี (12 กันยายน 2557-12 กันยายน 2558)

อรรถนพ ชูอำรุง, อนิษา เลิศโตมรสกุล, อาชญากรรมและอาชญาวิทยา,(กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย),2555